

УДК 328.18:005.35

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2021.3.16>

С. Т. Селютін

кандидат економічних наук,
доцент Чернігівського інституту інформації бізнесу і права
Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая

А. Ю. Стах

кандидат економічних наук,
доцент Чернігівського інституту інформації бізнесу і права
Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая

ГРОМАДСЬКІ КОНСУЛЬТАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ БІЗНЕСУ ДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЕРЖАВОЮ

У статті досліджується роль громадських консультацій у процесі прийняття державних рішень із залученням бізнес-спільноти. Актуальність теми визначається зростаючою потребою у врахуванні інтересів економічних акторів при формуванні законодавчої та регуляторної політики, особливо у контексті прагнення до створення конкурентоспроможного бізнес-середовища. Стаття надає огляд наукових досліджень і публікацій, які обґрунтовують значення громадських консультацій і аналізують їх вплив на процеси ухвалення рішень на державному рівні. Визначаються етапи громадських консультацій та висвітлюються їх переваги для держави та бізнесу, а також обговорюються виклики і обмеження, що супроводжують ці процеси. Основна мета статті полягає у демонстрації, як громадські консультації можуть сприяти забезпеченню балансу між економічними та соціальними інтересами при формуванні державної політики, а також у підкресленні необхідності вдосконалення цих процесів для підвищення їх ефективності. Стаття також ставить за мету стимулювати подальшу академічну дискусію щодо методів підвищення ефективності громадських консультацій та залучення більш широкого кола учасників в цей процес. Вона закликає до пошуку нових підходів для оцінки впливу громадських консультацій на політичні рішення та їх практичну реалізацію, а також до розробки рекомендацій для забезпечення більшої ефективності та прозорості в майбутньому. Вона запрошує до рефлексії над сучасними викликами, які стоять перед державно-приватним партнерством, і підкреслює роль відповідальної участі бізнесу в публічному діалозі як засобу досягнення сталого розвитку та соціальної згуртованості. Особлива увага приділяється інтеграції екологічних та соціальних критеріїв у бізнес-стратегії, в контексті глобальних цілей сталого розвитку та зміни клімату. У висновках підкреслюється важливість прозорості, інклюзивності та активної участі бізнес-спільноти у громадських консультаціях як засобу поліпшення державного регулювання та стимулювання інновацій. Водночас, наголошується на необхідності знаходження ефективних методів подолання можливих ризиків, пов'язаних з цими процесами.

Ключові слова: громадські консультації, бізнес та держава, ухвалення рішень, громадська участь, регуляторна політика, демократизація рішень, стейкхолдери, інновації, економічна конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Громадські консультації відіграють вирішальну роль у формуванні державної політики, яка впливає на розвиток бізнесу та економіки в цілому. У світі, де інтереси бізнесу часто перетинаються з державними інструментами регулювання, створення механізмів для ефективного діалогу між державою та

приватним сектором є не просто бажаним, але й критично необхідним. Через громадські консультації можна досягти збалансованого розвитку, узгодження державних стратегій із реальними потребами ринку та створення умов для сталого економічного зростання. Актуальність теми громадських консультацій як механізму залучення бізнесу до процесу прийняття рішень дер-

жавою пояснюється рядом факторів. Зростання ролі громадянського суспільства. У багатьох країнах спостерігається активізація громадянського суспільства, яке прагне брати участь у формуванні державної політики. Економічні виклики. Світові економічні виклики, такі як глобалізація, цифровізація та екологічні проблеми, вимагають нового підходу до співпраці між державою та бізнесом. Необхідність інновацій. Стійке економічне зростання потребує інновацій, які часто залежать від здатності бізнесу адаптуватися до змін, що відбуваються під впливом державних рішень. Транспарентність урядування. Прозорість прийняття рішень та залучення до цього процесу представників бізнесу знижує корупцію та підвищує довіру до державних інституцій. Динаміка змін законодавства. Швидкі зміни у законодавстві, зокрема у сферах технологій, екології та податкової політики, вимагають оперативного відгуку бізнесу та його адаптації. Таким чином, громадські консультації як інструмент включення бізнесу в процес державного управління набувають все більшої ваги, адже дозволяють синхронізувати інтереси держави та підприємництва, сприяючи формуванню справедливого та ефективного економічного поля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері громадських консультацій та механізмів залучення бізнесу до прийняття рішень державою в Україні працює значна кількість вчених. Вони здійснюють свої дослідження в контексті специфіки української політичної, соціальної та економічної системи. Серед таких науковців можна зазначити: Т. Фініков (досліджує питання державного управління, публічної політики та механізмів громадської участі), І. Коляда (займається питаннями партнерства приватного та публічного сектору, інновацій у сфері управління), О. Білокобильський (аналізує ефективність управлінських рішень у контексті інтеракції держави та бізнесу), В. Чернишова (досліджує макроекономічну стабільність, державні фінанси та їх взаємодію з розвитком підприємництва), Ю. Тищенко (зосереджується на питаннях демократії, громадської участі та виборчих процесів),

М. Частий (аналізує інноваційні методи в сфері публічного адміністрування та участі громадян в політичному процесі), О. Орловський (досліджує питання державної політики і управління, економічного розвитку, та роль громадянського суспільства), С. Дяченко (зосереджується на вивченні проблематики міжнародної економіки та економічної інтеграції, де важливим аспектом є взаємодія держави та бізнесу в контексті міжнародних ринків) [1-10]. Ці та інші фахівці часто виступають ініціаторами наукових досліджень, а також беруть участь у розробці законодавчих ініціатив, направлених на вдосконалення діалогу між державою і бізнесом.

Мета статті – дослідження ролі громадських консультацій як інструменту демократичного управління в контексті залучення бізнесу до розробки і прийняття регуляторних рішень державою в Україні.

Виклад основного матеріалу. Громадські консультації дозволяють державі використовувати знання та досвід приватного сектору для формування ефективної, реалістичної політики, яка враховує інтереси усіх сторін. З іншого боку, для бізнесу це можливість впливати на рішення, які можуть мати прямий вплив на їхню діяльність, зменшуючи ризики та невизначеність. Значення громадських консультацій у контексті залучення бізнесу до процесу прийняття рішень державою можна розглядати з кількох перспектив.

1. Підвищення прозорості рішень. Громадські консультації сприяють відкритості та прозорості державного управління, забезпечуючи доступність інформації про рішення, що готуються, та процеси, що стоять за ними.

2. Зміцнення довіри. Регулярне залучення бізнесу та інших зацікавлених сторін до обговорення і розробки політик може зміцнювати довіру до державних інституцій, що є ключовим фактором ефективного управління.

3. Вдосконалення законодавства. Участь бізнесу в консультаціях може допомогти уникнути помилок у законодавстві, враховуючи практичний досвід та знання, які представники бізнесу можуть надати.

4. Зменшення конфліктів. Попереднє обговорення нормативних актів допома-

гає знижувати ризики виникнення конфліктів між державою та підприємницьким сектором, оскільки інтереси бізнесу враховуються на ранніх стадіях.

5. Сприяння інноваціям. Залучення бізнесу до діалогу може стимулювати впровадження інноваційних підходів в державне управління, оскільки представники приватного сектору часто виступають носіями нових ідей та технологій.

6. Розширення можливостей для розвитку бізнесу. Громадські консультації можуть сприяти створенню сприятливого регуляторного середовища для розвитку бізнесу, оскільки вони дозволяють висловлювати та враховувати потреби підприємців.

7. Поліпшення інвестиційного клімату. Транспарентність та включеність у процеси прийняття рішень позитивно впливають на сприйняття країни інвесторами, підвищуючи її привабливість для зовнішніх інвестицій.

8. Соціальна відповідальність. Залучення бізнесу до громадських консультацій сприяє соціальній відповідальності компаній, підсилюючи їх внесок у вирішення соціальних та економічних проблем [1-2].

У підсумку, громадські консультації мають важливе значення для побудови відкритого, динамічного і відповідального суспільства, в якому бізнес має можливість впливати на рішення, що впливають на його інтереси, а держава отримує доступ до важливих знань та експертизи.

Процес громадських консультацій можна розділити на кілька основних етапів, які дозволяють ефективно залучати бізнес та інші зацікавлені сторони до ухвалення рішень державою. Нами систематизовані типові етапи цього процесу:

1. Підготовчий етап: Визначення цілей та завдань консультацій. Вибір теми, яка потребує обговорення. Ідентифікація зацікавлених сторін та їхніх інтересів. Розробка методології проведення консультацій (опитування, фокус-групи, публічні слухання тощо). Планування графіка консультацій.

2. Інформаційний етап: Поширення інформації про громадські консультації серед зацікавлених сторін. Забезпечення

доступу до всієї необхідної документації для учасників. Використання засобів масової інформації, Інтернет-ресурсів та соціальних мереж для інформування громадськості.

3. Етап консультацій: Проведення заходів, які були заплановані (семінари, круглі столи, онлайн-форуми). Збір пропозицій та зауважень від представників бізнесу та інших зацікавлених сторін. Забезпечення можливості для відкритого діалогу та дискусій.

4. Аналітичний етап: Обробка отриманих пропозицій та коментарів. Аналіз внеску учасників консультацій та його впливу на рішення. Підготовка звітів і аналітичних матеріалів з урахуванням результатів консультацій.

5. Заключний етап: Оприлюднення результатів консультацій. Розробка фінальних документів з урахуванням висловлених під час консультацій думок. Зворотній зв'язок з учасниками консультацій щодо того, як їхній внесок було враховано.

6. Оціночний етап: Оцінка ефективності проведення громадських консультацій. Аналіз досягнутих результатів у порівнянні з поставленими цілями. Підготовка пропозицій щодо вдосконалення механізмів залучення бізнесу до консультацій в майбутньому [3-4].

Кожен з цих етапів має важливе значення для забезпечення ефективності громадських консультацій і дозволяє зробити процес прийняття рішень більш відкритим, збалансованим і орієнтованим на реальні потреби суспільства та бізнесу.

Держава отримує значні переваги від проведення громадських консультацій, особливо коли йдеться про залучення бізнесу до процесу прийняття рішень. Ось деякі ключові переваги:

1. Поліпшення законодавства та політики. Громадські консультації дозволяють уряду використовувати знання та досвід представників бізнесу для формування законів та політик, що більш точно відповідають реальним умовам ринку та потребам суспільства.

2. Зростання довіри до уряду. Відкрите обговорення державних питань підвищує рівень довіри до уряду, що сприяє

соціальної стабільності та згуртованості суспільства.

3. Прозорість і відповідальність. Процес громадських консультацій забезпечує більшу прозорість у рішеннях уряду, змушуючи владу бути більш відповідальною перед громадськістю.

4. Ефективне розв'язання конфліктів. Врахування думок та пропозицій бізнесу на ранніх стадіях розробки політик може допомогти уникнути майбутніх конфліктів і непорозумінь.

5. Покращення інвестиційного клімату. Залучення бізнесу до ухвалення рішень створює сприятливіше середовище для інвесторів, підвищуючи імідж країни як прозорого та передбачуваного партнера.

6. Зменшення адміністративного та регуляторного тягаря. Регулярні консультації можуть допомогти ідентифікувати зайві адміністративні бар'єри та спростити регуляторне середовище.

7. Виявлення інноваційних рішень. Комунікація з бізнесом може надихнути уряд на впровадження інновацій у державному управлінні та послугах.

8. Розбудова соціального капіталу. Громадські консультації зміцнюють соціальний капітал, що є основою для створення міцного та сталого суспільства.

9. Залучення громадян до управління. Консультації дозволяють громадянам, включаючи представників бізнесу, брати участь у важливих для суспільства процесах, зміцнюючи демократичні основи.

10. Адаптація до змін. Через зворотний зв'язок від бізнесу, уряд може швидше адаптуватися до змін у економічному середовищі та технологічних інноваціях [5-6].

Використовуючи громадські консультації як інструмент для залучення бізнесу до прийняття рішень, держава може значно покращити якість управління та ефективність своєї роботи.

Громадські консультації також приносять важливі переваги для бізнесу, що сприяють кращому розумінню та взаємодії з урядовими інституціями. Ось деякі з ключових переваг:

1. Вплив на політику та законодавство. Бізнес отримує можливість впливати на формування політик і законів, які безпосередньо впливають на їхню діяльність,

забезпечуючи, щоб вони були справедливими та сприяли розвитку підприємництва.

2. Попередження регуляторних ризиків. Участь у громадських консультаціях дає бізнесу можливість виявити потенційні регуляторні ризики на ранніх етапах і працювати над їх усуненням.

3. Підвищення передбачуваності бізнес-середовища. Розуміння майбутнього напрямку урядової політики дозволяє бізнесу краще планувати свої стратегії та інвестиції.

4. Мережеві можливості та партнерства. Громадські консультації надають платформу для налагодження зв'язків з іншими підприємствами, а також із державними службовцями та представниками громадськості.

5. Покращення корпоративного іміджу. Активна участь у громадському діалозі може поліпшити репутацію компанії як соціально відповідального гравця на ринку.

6. Передача знань та експертизи. Бізнес може передавати свої знання та професійну експертизу уряду, сприяючи створенню більш ефективних і доцільних регуляторних механізмів.

7. Доступ до інформації. Участь у консультаціях забезпечує бізнесу доступ до актуальної інформації про плани та стратегії уряду, що може бути критично важливим для підприємницької діяльності.

8. Зниження операційних витрат. Вплив на регуляторну політику може допомогти знизити адміністративний тягар та операційні витрати для бізнесу.

9. Захист інтересів. Громадські консультації дають змогу захистити інтереси підприємств, враховуючи їх вимоги та пропозиції при формуванні державних рішень.

10. Підтримка інновацій. Бізнес може сприяти розвитку інноваційної політики, яка підтримує технологічний розвиток та конкурентоспроможність національної економіки. Громадські консультації сприяють створенню інноваційного клімату, в якому відкритий діалог та обмін ідеями можуть призвести до появи нових технологій та бізнес-моделей. Вони дозволяють ідентифікувати перешкоди на шляху інновацій, такі як надмірне регулювання або недостатнє фінансування досліджень, та працювати над їх усуненням [7-8].

Громадські консультації можуть слугувати ефективною платформою для співпраці між різними стейкхолдерами. Така співпраця може призвести до розвитку спільних інноваційних проектів, які враховують потреби всіх учасників процесу – від вчених до кінцевих споживачів. Через консультації, бізнес може впливати на законодавчі ініціативи, щоб забезпечити створення правового поля, яке сприяє інноваційній діяльності. Така взаємодія може допомогти уникнути створення непотрібних бар'єрів та сприяти швидкому впровадженню технологічних нововведень. Громадські консультації є життєво важливим інструментом для стимулювання інноваційного розвитку в Україні. Вони забезпечують необхідний діалог між різними стейкхолдерами, сприяють розробці та впровадженню політик, що підтримують інновації, і забезпечують підтримку суспільства інноваційним змінам. Однак, для ефективної реалізації цієї ролі необхідно подальше вдосконалення механізмів громадської участі, з метою забезпечення їх відкритості, доступності та прозорості [9-10].

Участь у громадських консультаціях надає бізнесу не тільки можливість впливати на своє майбутнє, а й забезпечує розуміння вектору державної політики, створюючи таким чином кращі умови для розвитку та успішного ведення бізнесу.

Громадські консультації з бізнесом, незважаючи на очевидні переваги, можуть також мати певні виклики та обмеження, які можуть вплинути на ефективність та прозорість процесу: нерівний доступ до участі (малі та середні підприємства часто мають менше ресурсів для активної участі в громадських консультаціях, в той час як великі корпорації можуть мати перевагу в здатності впливати на рішення); високі витрати часу та ресурсів (процес громадських консультацій може бути дуже тривалим і вимагати значних ресурсів як з боку бізнесу, так і з боку уряду, що може ускладнити його реалізацію); ризик лобіювання та конфлікту інтересів (існує ризик, що певні бізнес-групи можуть використовувати громадські консультації як засіб лобіювання своїх інтересів, що може призвести до несправедливих пере-

ваг або конфлікту інтересів); складність оцінки результатів (визначення впливу громадських консультацій на прийняття рішень може бути складним завданням, оскільки вимагає аналізу великої кількості даних та інформації); потреба в модераторії та фасилітації (ефективні громадські консультації вимагають наявності кваліфікованих модераторів та фасилітаторів, які можуть забезпечити конструктивний діалог і управління конфліктами); політичні ризики (залежно від політичної ситуації, результати громадських консультацій можуть бути проігноровані або використані для досягнення короткострокових політичних цілей); інформаційне перевантаження (учасники можуть зіткнутися з великою кількістю інформації та даних, обробка яких може стати складним завданням, що впливає на якість ухвалених рішень); виклики конфіденційності (бізнес може бути неохочим ділитися конфіденційною інформацією через ризики витоку даних або використання інформації конкурентами); втрата довіри (якщо учасники відчують, що їхній вклад ігнорується або не призводить до видимих змін, це може призвести до зниження довіри до процесу громадських консультацій); обмеження законодавства (існуюче законодавство може накладати обмеження на форми і методи громадських консультацій, обмежуючи їх ефективність).

Для подолання цих викликів та обмежень важливо забезпечити чесність і прозорість процесу, рівний доступ до участі для всіх зацікавлених сторін, а також встановлення чітких правил і процедур, які б унеможливили лобіювання і забезпечували ефективний аналіз результатів.

Висновки. Громадські консультації слугують важливим механізмом для залучення бізнесу до процесу державного регулювання, що сприяє формуванню збалансованих і ефективних політичних рішень. Процедури громадських консультацій відіграють роль у посиленні прозорості і відповідальності в державному управлінні, що в свою чергу підвищує довіру громадськості до державних інституцій. Залучення бізнесу до діалогу дозволяє інтегрувати інноваційні підходи та практики в державні стратегії, сприяючи

технологічному розвитку та економічній конкурентоспроможності. Необхідно визнати виклики та обмеження, з якими можуть зіткнутися учасники процесу, включаючи потенційне лобіювання інтересів, нерівний доступ до процесу для різних груп бізнесу та складності оцінки впливу консультацій. Важливо розробити та впровадити механізми для усунення викликів, таких як забезпечення рівного доступу до участі, створення ефективних комунікаційних каналів та використання технологій для збору та аналізу відгуків. Існує потенціал для подальшого розвитку інструментарію громадських консультацій з використанням цифрових технологій, які можуть покращити збір, обробку та аналіз даних. У підсумку, громадські консультації є ключовим елементом у створенні сприятливого бізнес-клімату та здорової економіки. Їх ефективне проведення може забезпечити збалансоване представництво інтересів всіх стейкхолдерів і сприяти прийняттю рішень, що враховують різноманітність економічних і соціальних вимірів сучасної держави.

Список використаної літератури:

1. Фініков Т. В. Публічне управління і адміністрування: український контекст. 2018. Київ: НАДУ.
2. Коляда І. А. Партнерство держави та бізнесу: механізми та перспективи розвитку. Економічний простір, 2020. № 148, 22-34.
3. Білокобильський О. В. Державне регулювання економіки: взаємодія з бізнес-сектором. Український соціум, 2019. № 2 (67), 75-85.
4. Чернишова В. М. Макроекономічна стабільність та розвиток підприємництва в Україні. Економіка України, 2017. № 1, 30-44.
5. Тищенко Ю. П. Демократія і громадська участь в Україні: сучасні виклики та рішення. Політичне життя, 2021. № 3, 12-20.
6. Частий М. І. Інноваційні підходи до публічного управління в Україні. Управління розвитком, 2022. № 15, 120-128.
7. Орловський О. П. Роль громадянського суспільства в управлінських процесах: виклики та можливості. Стратегічні пріоритети, 2021. № 1 (54), 98-107.
8. Бекешкіна І. Громадська думка та політика: аналіз тенденцій в Україні. 2019. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи».
9. Дяченко С. О. Міжнародна економіка та економічна інтеграція: наслідки для українського бізнесу. Глобальні та національні проблеми економіки, 2020. випуск 23, 510-515.
10. Рабинович Л. М. Антикорупційна політика і залучення громадськості в Україні. Право та інновації, 2019. № 2, 34-40.

Selyutin S., Stakh A. Public consultations as a mechanism for business involvement in state decision-making

The article examines the role of public consultations in the process of state decision-making with the involvement of the business community. The relevance of the topic is determined by the growing need to take into account the interests of economic actors in the formation of legislative and regulatory policies, especially in the context of the desire to create a competitive business environment. The article provides an overview of scientific studies and publications that substantiate the importance of public consultations and analyze their impact on decision-making processes at the state level. The stages of public consultations are defined and their advantages for the state and business are highlighted, as well as the challenges and limitations accompanying these processes are discussed. The main purpose of the article is to demonstrate how public consultations can contribute to ensuring a balance between economic and social interests in the formation of public policy, as well as to emphasize the need to improve these processes to increase their effectiveness. The article also aims to stimulate further academic discussion on methods of increasing the effectiveness of public consultations and involving a wider range of participants in this process. It calls for finding new approaches to assess the impact of public consultations on policy decisions and their practical implementation, as well as developing recommendations to ensure greater efficiency and transparency in the future. It invites reflection on the modern challenges facing public-private partnerships and emphasizes the role of responsible business participation in public dialogue as a means of achieving sustainable development and social cohesion. Special attention is paid to the integration of environmental and social criteria in business strategies, in the context of global goals of sustainable development and

climate change. The conclusions emphasize the importance of transparency, inclusiveness and active participation of the business community in public consultations as a means of improving state regulation and stimulating innovation. At the same time, it is emphasized the need to find effective methods of overcoming possible risks associated with these processes.

Key words: *public consultations, business and the state, decision-making, public participation, regulatory policy, democratization of decisions, stakeholders, innovations, economic competitiveness.*